

บทที่ 2

บททวนวรรณกรรม

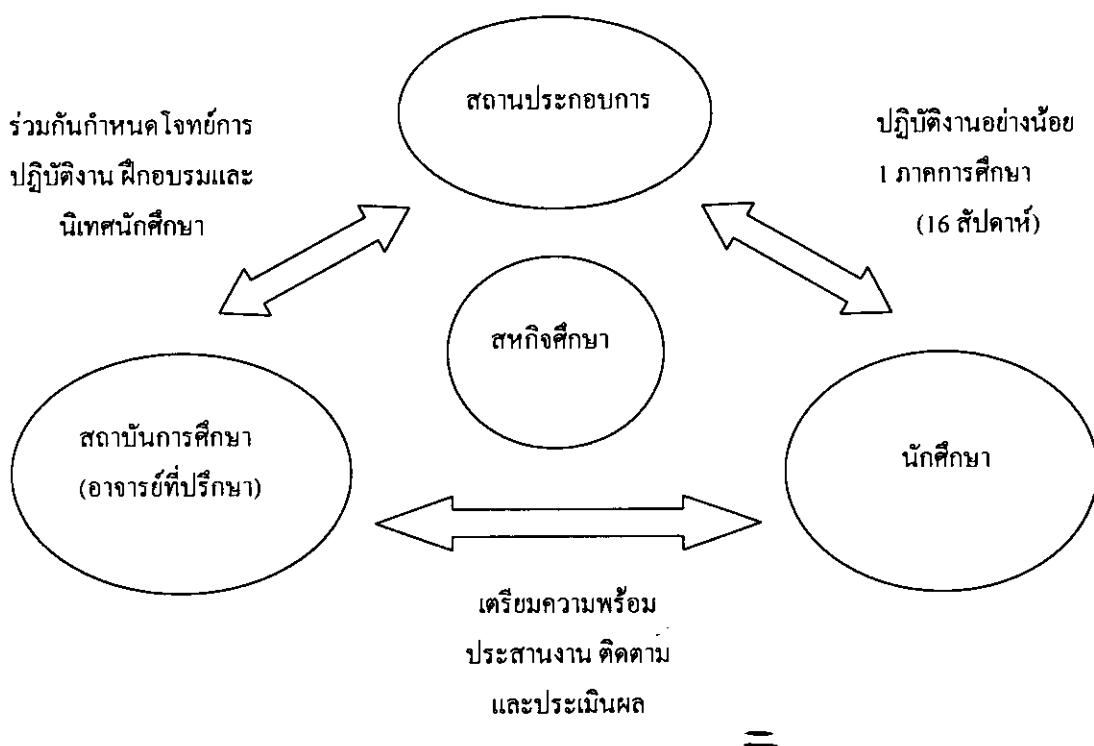
2.1 ระบบสหกิจศึกษา

สหกิจศึกษา (Cooperative Education) เป็นระบบการศึกษา ที่เน้นการปฏิบัติงานใน สถานประกอบการอย่างมีระบบ โดยจัดให้มีการ เรียนในสถานศึกษาร่วมกับการจัดให้ นักศึกษาไปปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการ งานที่นักศึกษาปฏิบัติจะตรงกับสาขาวิชาของนักศึกษา โดยเน้นการเรียนรู้โดยใช้ ประสบการณ์จากการทำงานจริงเป็นหลัก หรือ Work-based learning หรือโครงการพิเศษ (Project) ที่มี ประโยชน์กับสถานประกอบการ เช่น การปรับปรุง หรือการเพิ่มประสิทธิภาพ หรือการแก้ปัญหาของ กระบวนการทำงาน ซึ่ง นักศึกษาสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ภายใน 4 เดือน ทำให้นักศึกษาสามารถ เรียนรู้ ประสบการณ์จากการทำงาน และมีคุณภาพตรงตามที่สถานประกอบการต้องการมากที่สุด

=

แนวคิดสหกิจศึกษา (Cooperative Education) เป็นการจัดการศึกษาที่เน้น “problem-based learning” ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับสถานประกอบการ มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิต ให้มีคุณภาพตรงตามที่สถานประกอบการต้องการ ในการจัดการเรียนการสอนได้กำหนดให้นักศึกษาออกไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการในฐานะพนักงานชั่วคราว (ปฏิบัติงานเต็มเวลา) เป็นระยะเวลาอย่างน้อยหนึ่งภาคการศึกษา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา (co-op advisor หรือ site director) และพี่เลี้ยง หรือพนักงานที่ปรึกษา (mentor) เป็นผู้ดูแลและให้คำปรึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทาง ทฤษฎีที่เรียนมากับการปฏิบัติงานจริงและเรียนรู้การฝึกแก้ปัญหาในโรงงานโดยใช้หลักวิชาการที่เหมาะสม ทำให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น ดังแผนภาพที่ 2.1 (จิราภา ปาระวนิชย์และคณะ , 2549)

แผนภาพที่ 2.1 รูปแบบการจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษา

ที่มา : กลไกและมาตรการสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบสหกิจศึกษาและทักษะวิศวกรรม,2549

2.2 การจัดการศึกษารูปแบบสหกิจศึกษาในประเทศไทย

เมื่อปี พ.ศ. 2536 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้ส่งคณาจารย์เดินทางไปศึกษาดูงานด้านสหกิจศึกษา ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และประเทศยุโรป เพื่อนำเอาแนวความคิดการจัดการศึกษาในรูปแบบสหกิจศึกษา มาประยุกต์เข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอนในทุกหลักสูตรที่เปิดสอน โดยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน อธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีในขณะนั้น ได้บัญญัติศัพท์คำ Cooperative Education ในภาษาไทยว่า สหกิจศึกษา อันหมายถึง การจัดการศึกษาร่วมกันเพื่อให้ได้การศึกษาที่ดี ทั้งนี้ได้ประสานความร่วมมือจากภาคธุรกิจอุตสาหกรรมและภาครัฐร่วมกัน ได้แก่ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และเริ่มส่งนักเรียนรุ่นแรกไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในปี พ.ศ.2538 จำนวน 123 คน ทั้งนี้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้ดำเนินการส่งนักศึกษาไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2542 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ได้เริ่มบรรจุหลักสูตรสหกิจศึกษาในทุกหลักสูตรที่เปิดสอน และในปี พ.ศ. 2544 ได้ดำเนินการส่งนักเรียนรุ่นแรกจำนวน 115 คน ในหลักสูตรสารสนเทศ ไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ณ สถานประกอบการ โดยมีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 3 เดือน

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านสหกิจศึกษาภายในประเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาสหกิจศึกษาระดับชาติ เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ในปี 2543 ระหว่างวันที่ 27-28 กรกฎาคม 2543 ส่งผลให้สถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมการประชุมสัมมนาในครั้งนั้น เริ่มดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสหกิจศึกษาระดับคณะวิชาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ อาทิเช่น วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2544 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ในฐานะผู้แทนประเทศไทยได้รับเกียรติจากคณะกรรมการบริหารสมาคมสหกิจศึกษาโลกให้เป็นเจ้าภาพการจัดประชุมสัมมนาสหกิจศึกษานานาชาติ ครั้งที่ 12 (12th World Association for Cooperative Education: WACE2001) ซึ่งจัดขึ้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา ในระหว่างวันที่ 25 – 29 กรกฎาคม 2544 โดยมีสมาชิกานานาชาติเข้าร่วมการประชุมในครั้งนั้นกว่า 22 ประเทศ และมีสถาบันการศึกษาไทยทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมการประชุมสัมมนาจำนวนมาก ส่งผลให้สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสถานประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสหกิจศึกษา รวมตัวกันจัดตั้ง สมาคมสหกิจศึกษาไทย (Thai Association for Cooperative Education –TACE) ขึ้นในวันที่ 15 สิงหาคม 2544 โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมสหกิจศึกษาไทย เป็นคนแรก

ผลสรุปสำคัญที่ได้จากการประชุมครั้งนี้ คือ ได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระดมความคิดเห็น แสวงหาแนวทางการพัฒนาการบริหารและจัดการศึกษาที่ผสมผสานการเรียนกับการปฏิบัติงาน ซึ่งความเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมคือ เห็นด้วยกับการจัดการศึกษารูปแบบนี้ และสถานศึกษาหลายแห่งก็มีรูปแบบหรือหลักสูตรนี้อยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งสถานประกอบการก็ได้ให้ความร่วมมือด้วยการรับนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการอยู่แล้วเช่นกัน ต่างกันที่รูปแบบของแต่ละหลักสูตร บางแห่งมีหน่วยกิต บางแห่งไม่มีหน่วยกิต หรือมีรูปแบบการติดตามผล (การนิเทศงาน) การประสานงาน กับสถานประกอบการที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการสัมมนากลุ่มย่อยพบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับรูปแบบการจัดหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เนื่องจากมองเห็นเป็นรูปธรรม และสามารถดำเนินการได้ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ แต่มีข้อสังเกตว่าสถานศึกษาบางแห่งไม่สามารถดำเนินการในรูปแบบดังกล่าวได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและระบบภาคการศึกษาแบบทวิภาค ([http:// www.sut.ac.th/annualreport/sut11th/thai](http://www.sut.ac.th/annualreport/sut11th/thai))

ในปี พ.ศ. 2545 นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีทบวงมหาวิทยาลัยในขณะนั้น ได้เล็งเห็นความสำคัญของหลักสูตรสหกิจศึกษา ประโยชน์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะได้รับไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษา สถานประกอบการหรือแม้แต่ตัวนักศึกษาเอง ตลอดจนความสำเร็จของการนำเอาหลักสูตรสหกิจศึกษามา

ประยุกต์ใช้ กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี กับบริษัทซีเกท เทคโนโลยี ประเทศไทย ที่ได้ดำเนินการรับนักศึกษาประมาณ 10 รุ่น และให้นักศึกษาทำโครงการ 108 โครงการ พบว่าได้รับผลตอบแทนกลับมาเป็นการลดต้นทุนในกระบวนการผลิตถึงประมาณ 4 ล้านบาท จึงมีดำริให้สำนักกิจการสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย เข้าศึกษาดูงาน ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี กับบริษัทซีเกท เทคโนโลยี ประเทศไทย ในเดือนพฤษภาคม 2545

ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่มีความจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาคู่กันไป ทั้งความเป็นเลิศทางวิชาการและความชำนาญเชิงปฏิบัติการตามแนวทางการจัดการศึกษาในรูปแบบสหกิจศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. สถาบันอุดมศึกษา สถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ร่วมกันประกาศเจตนารมณ์เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2545 ในการให้ความร่วมมือสนับสนุนและพัฒนาระบบสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ในระดับชาติ

ทบวงมหาวิทยาลัย ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนและผลักดันให้เจตนารมณ์ดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ ในปีการศึกษา 2545 จึงได้ดำเนินการปรับยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา โดยให้มี โครงการพัฒนาสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เพิ่มเติมขึ้น นอกจากโครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาและโครงการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์สร้างชุมชน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสคลุกคลีกับสถานประกอบการในฐานะพนักงานชั่วคราว ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานอีกด้วย

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินการดังกล่าว ทบวงมหาวิทยาลัยในขณะนั้น ได้เตรียมความพร้อมโดยจัดทำร่างประกาศนโยบายทบวงมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการบรรจุรายวิชาสหกิจศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา จัดประชุมระดับชาติเรื่องสหกิจศึกษากับพัฒนาบัณฑิตไทย จัดประชุมสานความร่วมมือกันระหว่างทบวงมหาวิทยาลัยกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสมาคมหอการค้าไทยในการจัดสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ และได้แต่งตั้ง คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย กรอบ หลักเกณฑ์และมาตรฐานในการดำเนินการสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดและในกำกับของทบวงมหาวิทยาลัย และในการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้ให้ความเห็นชอบให้มีการพัฒนารายวิชาสหกิจศึกษาในสาขาวิชานำร่องจำนวน 4 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม และสาขาวิชานิเทศศาสตร์

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ โครงการสหกิจศึกษานำร่องให้เป็นที่แพร่หลาย โดยมีกลุ่มเป้าหมายสถานประกอบการที่เป็นสมาชิกสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยทั้ง 5 ภาค และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยทำ

การประชาสัมพันธ์โครงการและจัดให้มีการพบกันระหว่างสถานประกอบการและสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 ครั้ง ภาคอุตสาหกรรมละ 1 ครั้ง ตลอดปี พ.ศ. 2546 โดยทำการประชาสัมพันธ์ ณ จังหวัดปราจีนบุรี ขอนแก่น สงขลา เชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร สถานประกอบการและสถาบันการศึกษาได้ให้ความสนใจเข้าฟังเป็นจำนวนมากพอสมควร แต่มิได้มีการประเมินหรือติดตามผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการนี้อย่างจริงจัง

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้สนับสนุนงบประมาณดำเนินการให้สถาบันการศึกษา สหกิจศึกษามาจนถึงปีการศึกษา 2547 โดยสนับสนุนสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยดำเนินโครงการสหกิจศึกษาถึง 5 รุ่น มีสถาบันการศึกษาเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษานำร่องเป็นจำนวนรวม 60 สถาบัน นักศึกษาจำนวน 10,444 คน และสถานประกอบการ 2,429 แห่ง หลังจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ไม่ได้สนับสนุนงบประมาณดำเนินการแต่อย่างใด ยังคงสนับสนุนด้านนโยบาย และได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการสหกิจศึกษานำร่องทั้ง 5 รุ่นในปี พ.ศ. 2548

นักศึกษาสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีที่ได้ไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการต่างประเทศระยะเวลา 3 เดือน ส่วนใหญ่ไปฝึกปฏิบัติในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น Engineering Assistant Quality Engineering Research Assistant ประกอบด้วย ประเทศแคนาดา 20 คน ฟินแลนด์ 4 คน ทาจิกิสถาน 1 คน เยอรมัน 4 คน สหรัฐอเมริกา 1 คน แอฟริกาใต้ 3 คน และออสเตรเลีย 1 คน

การปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษาจากต่างประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 – 2543 มีนักศึกษาสหกิจศึกษาจากต่างประเทศเข้ามาปฏิบัติงานในสถานประกอบการในประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 20 คน เป็นนักศึกษาจากประเทศไอร์แลนด์ 2 คน แคนาดา 8 คน สวีเดน 1 คน นอร์เวย์ 1 คน กรีซ 1 คน ฟินแลนด์ 3 คน ทาจิกิสถาน 1 คน แอฟริกาใต้ 2 คน และสโลวาเนีย 1 คน

(<http://www.sut.ac.th/annualreport/sut11th/thai>)

2.3 ความเคลื่อนไหวของสหกิจศึกษาในปีปัจจุบัน

เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2550 คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เขตการศึกษาภูเก็ต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้จัดโครงการ “เชื่อมโลกธุรกิจอุตสาหกรรมสู่ระบบสหกิจศึกษา : อนาคตสหกิจศึกษาไทย” ซึ่งมีการบรรยายพิเศษ เรื่อง “อนาคตสหกิจศึกษาไทยกับบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและบทบาทของสภาอุตสาหกรรม อีกทั้งมีการเสวนาเรื่อง “ประโยชน์ของการเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ให้เป็นที่รู้จักและเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายให้กับบุคลากรที่รับผิดชอบงานโครงการสหกิจศึกษาและเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาการใช้ฐานข้อมูลสหกิจศึกษา

ร่วมกันระหว่างสถานประกอบการและมหาวิทยาลัย มีผู้เข้าร่วมงาน จำนวน 500 คน จากสถาบันการศึกษา ในภาคใต้

เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จัดสัมมนาวิชาการเรื่อง “15 ปี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ : ก้าวอย่างมั่นใจกับการศึกษาไทยด้วยสหกิจศึกษา” เพื่อร่วมฉลองในโอกาสครบปีที่ 15 แห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร โดยได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมปาฐกถาพิเศษเรื่อง “ระบบสหกิจศึกษา : พหุชาติร่วมพัฒนาเศรษฐกิจไทย” มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ได้นำระบบสหกิจศึกษามาใช้ตั้งแต่เริ่มสถาปนามหาวิทยาลัยฯ จากประสบการณ์การประสานจัดส่งนักศึกษาไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษาและการรับฟังข้อเสนอแนะจากสถานประกอบการ ทุกฝ่ายเห็นว่าระบบสหกิจศึกษาช่วยให้บัณฑิตสามารถเชื่อมโยงการเรียนในสถานศึกษากับโลกของการทำงานได้มากขึ้น และเพื่อเป็นการพบปะอย่างเป็นทางการระหว่างมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์และสถานประกอบการ โครงการสหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ จึงจัด สัมมนาวิชาการเรื่องนี้ขึ้น เพื่อร่วมแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดประสบการณ์ด้านสหกิจศึกษาระหว่างสถานประกอบการ คณาจารย์ และบุคคลที่สนใจโดยทั่วไป รมว.ศธ.บรรยายภายหลังเป็นประธานเปิดการสัมมนาว่ามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่นำระบบสหกิจศึกษามาใช้ครั้งแรกตั้งแต่เริ่มเปิดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในปี ๒๕๔๔ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของนักศึกษา และได้จัดสหกิจศึกษาไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญต่อการแก้ปัญหาคุณภาพบัณฑิตที่ว่า “ทฤษฎีจัด ปฏิบัติไม่ได้” หรือจบออกมาแต่มีความรู้แต่ไม่สู้งาน สำหรับการทำงานของสหกิจศึกษานั้น ถือว่าเป็นไปในรูปแบบพหุภาคี หรือมีหน่วยงานที่มากกว่า ๒ แห่งมาตกลงและร่วมมือกัน ซึ่งการทำสหกิจศึกษาของไทยในปัจจุบันนั้น มีความก้าวหน้าจนถึง ๕ ภาคแล้ว คือ ๑) สถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยที่นำนักศึกษาออกไปทำงานในสถานประกอบการ โดยได้รับหน่วยกิตในการเรียนด้วย ปัจจุบันมีหลายมหาวิทยาลัยนำสหกิจศึกษาไปใช้ ๒) สถานประกอบการ ทั้งของรัฐและเอกชนที่รับนักศึกษาออกไปทำงานในสถานประกอบการ ๓) สภาอุตสาหกรรมฯ/สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ที่มีส่วนสนับสนุนในพัฒนาการของสหกิจศึกษา การผลิตบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ๔) สมาคมสหกิจศึกษาแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวมของสหกิจศึกษาและผู้สนใจ แต่ระยะหลังมีบทบาทน้อยลง ซึ่งตนกำลังจะรื้อฟื้นขึ้นใหม่ให้เป็นส่วนสำคัญการสนับสนุนสหกิจศึกษาให้ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ๕) รัฐบาล แม้สหกิจศึกษาจะดำเนินการมานานแล้ว แต่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลสมัยที่ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็น รมว.ทบวงมหาวิทยาลัย โดยได้ประกาศเป็นนโยบายและส่งเสริมอย่างจริงจัง มีการจัดงบประมาณสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยถึงหัวละ ๑ หมื่นบาท แต่รัฐบาลต่อมาก็ไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น รัฐบาลนี้จะตั้งงบประมาณสนับสนุนให้ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ ซึ่งอาจเป็นจำนวนเงินไม่มากนัก ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาสหกิจศึกษาเข้มแข็งขึ้น และให้เกิดความต่อเนื่อง แม้จะเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ก็ตาม (<http://www.thaigov.go.th/th/News/NewsThai.aspx?News>)

รัฐบาลนี้มีนโยบายจะสนับสนุนเรื่องสหกิจศึกษา ซึ่งในการจัดทำงบประมาณปี 2551 จะมียุทธศาสตร์ เป็นรูปธรรม และจะจัดสรรงบฯ อุดหนุนให้กับมหาวิทยาลัย ที่จะดำเนินการเรื่องนี้ เพราะรัฐบาล ต้องการเห็นความต่อเนื่องและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น แต่รูปแบบการอุดหนุน จะไม่ใช่การอุดหนุนนักศึกษาราย หัวละ 10,000 บาทเหมือนในอดีต แต่จะเป็นการจัดสรรงบฯ เพื่อพัฒนาระบบ พัฒนาบุคลากรรวมถึงการ วิจัย และติดตามผลเพื่อให้ก้าวทันโลกและตลาดแรงงาน โดยคาดว่าจะใช้งบฯ น้อยลงกว่าเดิม และต่อไปจะ มีการสำรวจมหาวิทยาลัยที่สนใจดำเนินการเรื่องนี้ ซึ่งปัจจุบันมีอยู่กว่า 10 แห่งทั้งของรัฐและเอกชน อย่างไรก็ตาม รูปแบบการจัดสหกิจศึกษาควรต้องมีการทบทวน อาทิ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 4 เดือนน้อยไป ไหม เพราะต่างประเทศบางแห่งจัดกัน 8 เดือนหรือบางแห่งเพิ่มระยะเวลาเข้าไปในหลักสูตร 1 ปี กลายเป็น หลักสูตร 5 ปี เป็นต้น(<http://www.siamrath.co.th/Education.asp>)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสหกิจศึกษา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ทิมชุมhuri (2540) ชื่อเรื่อง : ผลการดำเนินงานโครงการสห กิจศึกษาและพัฒนาอาชีพในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ระยะที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พบว่า ผล การประเมินเป็นดังนี้

รูปแบบและวิธีการดำเนินงานของโครงการฯ สถานประกอบการที่ร่วมโครงการฯ มีความเห็นว่ามี ความเหมาะสมมาก นอกจากนี้นักศึกษาที่ออกปฏิบัติงานนั้นมีความเห็นต่อกระบวนการ ดำเนินงานของโครงการสหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพว่า การจัดการโดยรวมของโครงการฯ มีส่วนเป็น อย่างมากในการสนับสนุนให้ทั้งนักศึกษา และการดำเนินงานโครงการฯ ลุล่วงไปได้ด้วยดี

คุณภาพของนักศึกษาที่ร่วมโครงการฯ สถานประกอบการได้ประเมินผลการปฏิบัติงาน ของนักศึกษาปรากฏว่า นักศึกษาทุกคนผ่านการประเมินทั้งหมด และส่วนใหญ่ได้รับการประเมินใน ระดับสูงกว่ามาตรฐาน(ร้อยละ 70) คือ ดีมากและดีเยี่ยม

คุณภาพสถานประกอบการที่ร่วมโครงการฯ สถานประกอบการให้ความสนใจถ่ายทอดสัง สอนและแนะนำการทำงานให้แก่นักศึกษา มอบหมายงานตรงตามสาขาวิชาของนักศึกษา ให้ความเป็น กันเอง

คุณภาพของสาขาวิชาที่ร่วมโครงการฯ มีการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาสหกิจ ศึกษาก่อนออกปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา ออกนิเทศนักศึกษาในระหว่างการปฏิบัติงาน และจัด อาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือนักศึกษา

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ทิมชุมhuri (2541) ชื่อเรื่อง : ผลการดำเนินงานโครงการสห กิจศึกษาและพัฒนาอาชีพในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ระยะที่ 2 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พบว่า ผล การประเมินเป็นดังนี้

รูปแบบและวิธีการดำเนินงานของโครงการฯ นักศึกษา คณาจารย์ และสถานประกอบการ ให้ความเห็นว่ารูปแบบการดำเนินการโดยรวมของโครงการมีความเหมาะสมในระดับดี และมีความเข้าใจ รูปแบบการดำเนินการของโครงการเป็นอย่างดี

คุณภาพของนักศึกษาที่ร่วมโครงการฯ สถานประกอบการได้ประเมินผลการปฏิบัติงาน ของนักศึกษาปรากฏว่า นักศึกษาทุกคนผ่านการประเมิน โดยที่ ร้อยละ 69.04 และ 73.36 ได้รับการประเมิน การปฏิบัติงานและการทำรายงานวิชาการ ตามลำดับ

คุณภาพสถานประกอบการที่ร่วมโครงการฯ คณาจารย์มีความพึงพอใจต่อสถาน ประกอบการที่ร่วมโครงการในระดับปานกลาง ส่วนนักศึกษามีความพึงพอใจต่อสถานประกอบการระดับดี

คุณภาพของสาขาวิชาที่ร่วมโครงการฯ สถานประกอบการ และ นักศึกษา เห็นว่า อาจารย์ ที่ปรึกษาสหกิจศึกษามีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการในระดับสูง

คุณภาพของบัณฑิต เมื่อเปรียบเทียบกับบัณฑิตหลักสูตรสหกิจศึกษากับบัณฑิตหลักสูตรปกติ แล้ว บัณฑิตหลักสูตรสหกิจศึกษามีผลการเรียนเฉลี่ยสะสม มีทักษะการสมัครงานและหางาน อัตรา เงินเดือนแรกเข้าและอัตราการศึกษาต่อ สูงกว่าบัณฑิตหลักสูตรปกติทั้งสิ้น

3. สุเมธ เข้มมนุ่น (2548) ชื่อเรื่อง : “สหกิจศึกษา : รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ” พบว่า

สหกิจศึกษาเป็นหนึ่งในหลายรูปแบบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการบูรณาการ การเรียนรู้กับการทำงาน สหกิจศึกษาเป็นรูปแบบการศึกษาที่ให้ประโยชน์ และการทำสหกิจศึกษาให้มี สัมฤทธิ์ผลสูงที่สุดนั้น สถานประกอบการควรกำหนดและมอบหมายงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งมอบหมายให้ นักศึกษามีพี่เลี้ยง และพี่เลี้ยงมีส่วนร่วมในการมอบหมายงานให้นักศึกษา ควรมีการอบรมพี่เลี้ยงโดย ผู้เชี่ยวชาญ และสถาบันการศึกษาควรจัดให้สถานประกอบการมีโอกาสในการคัดเลือกนักศึกษาสหกิจศึกษา ยังส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของ บัณฑิต การสร้างควมมีวินัย สร้างรายได้ และเพิ่มประสิทธิภาพในการลงทุนทางการศึกษา ลดความสูญ เปล่าและสร้างความเชื่อมั่นในการลงทุนที่ต้องใช้แรงงานคุณภาพสูงอีกด้วย

สำหรับผลสัมฤทธิ์ที่นักศึกษาได้รับจากโครงการสหกิจศึกษานำร่อง คือ นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าสหกิจศึกษามีประโยชน์และมีทัศนคติในเชิงบวก โดยให้เหตุผลว่าสหกิจศึกษาทำให้นักศึกษามี ทักษะการปฏิบัติงานจริงจากสถานประกอบการ นักศึกษาทราบแนวทางในการเลือกสายงานอาชีพที่เหมาะสม กับตนเอง มีการพัฒนาตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบ และมีความมั่นใจใน ตนเองมากขึ้น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ มีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการมาก ขึ้น เนื่องจากประสบการณ์การปฏิบัติงานจริง เป็นการพัฒนาศักยภาพส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของ ประเทศ และมีโอกาสได้รับการเสนองานก่อนสำเร็จการศึกษา

สำหรับผลสัมฤทธิ์ที่สถานประกอบการได้รับจากโครงการสหกิจศึกษานำร่องนั้น มีการรายงานเพียงว่างานที่นักศึกษาทำนั้นช่วยลดต้นทุนการผลิตของสถานประกอบการ สถานประกอบการมีโอกาสคัดเลือกพนักงานที่ตรงกับความต้องการมากขึ้น นักศึกษาช่วยแบ่งเบาภาระของพนักงานประจำ ซึ่งมีเวลาทำงานสำคัญอื่น ๆ ได้มากขึ้น สถานประกอบการได้รับนักศึกษาที่มีความพร้อมด้านวิชาการและความกระตือรือร้นในการทำงาน และได้รับข้อมูลป้อนกลับจากคนรุ่นใหม่ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหน่วยงาน เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดจากการดำเนินงานโครงการสหกิจศึกษานำร่องที่พบในรายงานผลการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ คือ สถานประกอบการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกิจศึกษา ซึ่งข้อคิดเห็นนี้ไม่แตกต่างจากผลการประเมินโครงการสหกิจศึกษานำร่องรุ่นที่ 1 ส่วนปัญหารองลงมา คือนักศึกษาบางคนมีผลการเรียนต่ำ จึงไม่สามารถออกปฏิบัติงานสหกิจศึกษาได้ สถานประกอบการไม่จัดหาอุปกรณ์อย่างเหมาะสมและเพียงพอใช้ในการทำงานของนักศึกษา ปัญหาการปรับตัวของนักศึกษาและการทำงานหรืออยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น ประเด็นปัญหาสำคัญที่สถาบันการศึกษาควรได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องในหลักการสหกิจศึกษา คือ นักศึกษาควรปฏิบัติงานเต็มเวลา ณ สถานประกอบการ แต่พบว่า สถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งได้อนุญาตให้นักศึกษาเรียนได้ ในภาคสหกิจศึกษา ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าบุคลากรในสถาบันการศึกษาเองก็ยังมีความเข้าใจในหลักการสหกิจศึกษาไม่ถูกต้อง

4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (2549) ชื่อเรื่อง : การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการสหกิจศึกษานำร่องของประเทศไทย ดำเนินการโดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ.2545 -- 2547 พบว่า

ผลสัมฤทธิ์ของโครงการสหกิจนำร่องต่อการพัฒนาศักยภาพของบัณฑิต นักศึกษาที่ผ่านโครงการสหกิจศึกษานำร่องรุ่นที่ 1-5 ได้รับการประเมินผลทางด้านศักยภาพในระดับที่น่าพึงพอใจ ทั้งในส่วนของสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการที่รับนักศึกษาไปปฏิบัติงาน แม้ว่าผลของการศึกษาวิจัยจะยังไม่สามารถประเมินผลศักยภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วได้โดยตรง เนื่องจากไม่มีข้อมูลจากบัณฑิตสหกิจศึกษามากเพียงพอ คณะผู้วิจัยอนุมานว่าหากนักศึกษาที่ผ่านโครงการสหกิจศึกษาและมีผลการประเมินในด้านศักยภาพเป็นที่น่าพอใจ ก็จะส่งผลให้สำเร็จเป็นบัณฑิตที่มีศักยภาพในการทำงานได้เช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโครงการสหกิจศึกษานำร่องมีผลสัมฤทธิ์ในการส่งเสริมให้บัณฑิตมีศักยภาพตามคาดหวังไว้ได้

โครงการสหกิจศึกษานำร่องซึ่งริเริ่มโดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีส่วนกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้แม้ว่าในบางสถาบันการศึกษาจะยังไม่เข้าใจในหลักการและแนวคิดสหกิจศึกษามากนัก แต่ก็ได้มีการริเริ่มปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการต่าง ๆ ของสถาบันเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรสหกิจศึกษา ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริม

กระบวนการผลิตบัณฑิตของแต่ละสถาบันให้มีความเข้มข้นมากขึ้น นับเป็นผลสัมฤทธิ์ของโครงการสหกิจศึกษานำร่องเช่นกัน

ปัญหาและอุปสรรคในการตอบรับนักศึกษาไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของสถาน

ประกอบการ การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการสหกิจศึกษาโดยตรงให้กลุ่มสถานประกอบการ วิทยากรยังไม่เพียงพอ ส่งผลให้สถานประกอบการไม่เข้าใจความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการ สหกิจศึกษานำร่อง ผู้บริหารสถานประกอบการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลและพนักงานที่ปรึกษารวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การรับนักศึกษาไปปฏิบัติงานของสถานประกอบการขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการและ แนวคิดสหกิจศึกษา และไม่สามารถบอกถึงความแตกต่างระหว่างสหกิจศึกษากับการฝึกงานภาคฤดูร้อน ตามปกติ สถานประกอบการไม่สามารถเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับกิจกรรมสหกิจศึกษาภายใต้โครงการ สหกิจศึกษานำร่อง ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากรและงานที่จะรองรับนักศึกษาที่จะมาปฏิบัติงาน

ปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้สถานประกอบการตอบรับนักศึกษาไปปฏิบัติงาน

สหกิจศึกษามากขึ้น คือประโยชน์หรือแรงจูงใจที่สถานประกอบการจะได้รับ ถือเป็นปัจจัยหลักที่สถานประกอบการจะตัดสินใจรับนักศึกษาไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ทั้งนี้ประโยชน์ที่ได้รับอาจอยู่ในรูปแบบ ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ขององค์กรซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม ผลประโยชน์ที่รัฐพึงมีให้ เช่น การลดหย่อนหรือ ยกเว้นการเรียกเก็บภาษีอากร การนำไปเป็นข้อกำหนดในการพิจารณาคัดเลือกสถานประกอบการดีเด่น การสนับสนุนผ่านสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (The Board of Investment of Thailand – BOI) และการเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น ความร่วมมือทางวิชาการหรือได้รับการบริการวิชาการจาก สถาบันการศึกษา รวมถึงผลประโยชน์จากการปฏิบัติงานของนักศึกษา เป็นต้น

ความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างตอบแทนระหว่างสถาบันการศึกษากับสถานประกอบการ หรือการผลักดันผ่านเครือข่ายขององค์กรที่สถานประกอบการเป็นสมาชิก มีส่วนเสริมให้สถานประกอบการ ตอบรับนักศึกษาไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษาได้ง่ายขึ้น